

Giuliano da Empoli

L'HORA DELS DEPREDADORS

El caos ja no és l'arma dels insurrectes,
sinó el segell del poder.

Giuliano da Empoli

L'hora dels depredadors

Traducció de Josep M. Pinto

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *L'heure des prédateurs*

© Éditions Gallimard, 2025

*La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema
de qui escriu i de les nostres llibreries.*

*En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores i autors
perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.*

*Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar
o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través del web
www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.*

*Queden expressament prohibits l'ús o la reproducció d'aquest llibre
o de qualsevol de les seves parts amb el propòsit d'entrenar o alimentar sistemes o tecnologies
d'intel·ligència artificial.*

Primera edició: octubre del 2025

© de la traducció: Josep Maria Pinto, 2025

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Grup62

DIPÒSIT LEGAL: B. 14.634-2025
ISBN: 978-84-297-8288-2

Quan van arribar a la capital de l'Imperi asteca les primeres notícies del desembarcament, Moctezuma II va convocar de seguida els seus consellers més propers. Quina actitud s'havia d'adoptar amb aquells visitants inesperats arribats de no se sabia on a bord d'aquelles curioses ciutats flotants?

Alguns van considerar que s'havia de foragitar els intrusos immediatament. A les tropes imperials no els hauria estat difícil imposar-se a uns quants centenars de desaprensus que havien gosat penetrar en les terres de la Triple Aliança sense que ningú els convidés. «Sí, però...», van dir els altres. Segons els primers informes sobre els estrangers, semblaven dotats de poders sobrenaturals: anaven totalment recoberts de metall, contra el qual rebotaven les fletxes més agudes. Cavalcaven unes bèsties enormes, com cérvols, que els obeïen a ulls clucs. I, sobretot, dominaven l'alè del foc i el tro de sarbatanes que els permetien matar tots aquells que s'oposaven a la seva voluntat. ¿I si, en comptes de bàrbars desaprensus,

es tractava de déus? ¿I si el seu cap, blanc, barbut, coronat amb un casc brillant, era el déu rebutjat, la serp amb plomes Quetzalcóatl que tornava a les seves terres?

Encerclat per aquests parers oposats, l'emperador va fer el que fan els polítics, en qualsevol època, en aquest tipus de situació: va decidir no decidir. Va enviar als estrangers una ambaixada carregada de regals per impressionar-los mitjançant l'esplendor del seu regne, però els va prohibir que es dirigissin cap a la capital. El resultat va ser el que, en qualsevol època, tendeix a desprendre's d'aquesta mena de vacil·lació: per voler evitar la guerra a costa del deshonor, Moctezuma va tenir el deshonor i la guerra.

En el decurs de les tres últimes dècades, els responsables polítics de les democràcies occidentals s'han comportat, davant dels conquistadors de la tech, exactament com els asteques del segle XVI. Confrontats al llamp i al tro d'Internet, de les xarxes socials i de la IA, s'han sotmès, amb l'esperança que els plogués al damunt una mica de polsim màgic.

No sabia dir el nombre de vegades que he pogut assistir a aquests rituals de degradació. En qualsevol capital, l'escena es repeteix sempre de forma idèntica. L'oligarca desembarca del seu jet privat, de força mal humor per haver de perdre el temps amb un cap tribal obsolet, en comptes d'utilitzar-lo d'una manera més profitosa en algun tipus de recerca posthumana. Després d'acollir-lo amb grans cerimònies entre l'or dels

palaus, el polític consagra una bona part de la breu entrevista privada a suplicar que li concedeixi un centre de recerca, o un laboratori d'IA, i s'acaba acontentant amb un selfie fet a correuita.

Com en el cas de Moctezuma, la seva docilitat no ha estat suficient per garantir la supervivència dels nostres governants: després de fer veure que respectaven la seva autoritat, mentre es trobaven en posició d'inferioritat, els conquistadors han imposat progressivament el seu imperi. Avui l'hora dels depredadors ha sonat, i les coses evolucionen de tal manera pertot arreu que tot allò que hagi quedat pendent es discutirà i es resoldrà només a sang i fetge.

Aquest petit llibre és el relat d'aquests fets, escrit des del punt de vista d'un escriba asteca i a la seva manera, a base d'imatges més que no pas de conceptes, amb l'objectiu de copsar l'alè d'un món, en el moment en què se submergeix en l'abisme, i la influència creixent d'un altre que va ocupant el seu lloc.

Nova York, setembre de 2024

Quatre homes vestits de marró acompanyen el president de l'Autoritat Nacional Palestina. Un d'ells és una mica més alt, un altre una mica més gros, però tots tenen els mateixos cabells blancs, la pell rugosa, la cara gastada de buròcrates o d'antics guerrers convertits en buròcrates. Quan seuen, els camals dels pantalons foscos s'arremanguen i deixen veure mitjons curts, grisos, que s'enfonsen en unes sabates barates. Mentre que Abbas entona el monòleg sobre la tragèdia en curs, els homes de marró es queden perfectament inanimats, amb una sola expressió, de vaga recança, en els quatre rostres. En un moment donat, el cap estableix un paral·lelisme amb les guerres de 1948 i de 1967, que van obligar centenars de milers de palestins a exiliar-se. Qui sap on eren ells, aleshores. Acabats de néixer, segurament, després adolescents, rebotats no se sap on pels atzars violents de la història. L'expressió no els canvia, estan massa cansats. No

canvia, tampoc, quan el president francès pren la paraula. Alguns d'ells potser entenen la llengua. Els altres han d'esperar la traducció de l'intèrpret. Però sembla que no hi ha res que els pugui traspasar el mur de l'esgotament, ni tan sols quan la conversa entre els dos caps d'estat s'anima.

Fins que es pronuncia una paraula. Una única paraula, inesperada en el flux de totes les paraules convingudes, classificades d'antuvi entre els milions de paraules que poblen aquest tipus de trobades. Davant d'aquesta paraula, els homes de marró s'animen. Els cossos esfondrats es projecten cap als dos presidents, els ulls, tot d'una, brillen. Treuen unes llibretetes, comencen a prendre notes i intercanvien mirades furtives, quasi alegres.

No hi ha ningú que encarni millor que Lula «aquesta barreja d'home d'estat i de criatura» que Prosper Mérimée ja observava en Lord Palmerston. S'embolica, anomena «Sarkozy» a Macron, ell també ha vist massa coses; una vida d'obrer, trenta anys de lluites, la presó, dos mandats de president del Brasil, la Bolsa Família, que ha fet sortir milions de brasilers de la pobresa absoluta. Després la caiguda, novament la presó per un escàndol absurd i finalment l'absolució, la resurrecció i, als setanta-sis anys, una nova elecció a la presidència. Cap dirigent al món no es pot vanter d'un recorregut com aquest. Lula fa broma, provoca, ho ha vist tot, però encara és capaç de sortides fulgurants, sap fer riure i sap com-

moure, entra en una sala plena de caps d'estat i se la fa seva.

En acabar la reunió, evoca Haití, la seva capital en mans de les bandes; es compromet a fer-se'n càrrec. El president francès li presenta Dany Laferrière, que justament és originari d'allà baix. Lula s'entusiasma, abraça Dany, li tusta l'esquena, com a un germà perdut des de fa temps. «I vet aquí un altre escriptor», li diu Macron. «Però si jo només soc italià», li dic jo, una mica incòmode. Lula riu, em consola amb una abraçada.

El guardaespalles del president iranià s'ha col·locat davant de la porta de la saleta on el seu cap està enraonant amb el president francès. L'agent del grup de seguretat de l'Elisi se li acosta: «Senyor, no es pot quedar aquí.» L'iranià no s'immuta. El francès hi insisteix: «Veig que porta una arma; és inadmissible. Aquí es troba en territori francès.» L'iranià se'l mira: «El meu president és a dins.» «El meu també; li asseguro que no corre cap perill.» L'iranià accepta moure's uns centímetres. L'agent del Secret Service nord-americà intervé: «Senyor, no pot quedar-se aquí.» L'iranià no s'immuta. «A més, veig que porta una arma, és inadmissible. Aquí es troba en territori dels Estats Units.» El francès es distreu un moment. L'iranià ho aprofita per tornar a la seva posició inicial davant de la porta. «Senyor, no es pot quedar aquí!» I el joc torna a començar des del principi.

Com el Waterloo de Fabrice del Dongo, l'Assemblea General de les Nacions Unides no es pot veure en conjunt. Hi ha la perspectiva dels dirigents, convençuts de ser el motor del món, ben sovint supeditats a la necessitat, de vegades capaços de cridar l'atenció, no sempre en el millor dels sentits. Hi ha la dels consellers i dels xerpes que teixeixen la seva teranyina i bescanvien mirades còmplices, perquè coneixen l'abans i el després, el que passa a l'escenari i el que s'escapa de la vista. I hi ha la dels guardaespalles, que es miren amb cara de pocs amics i pateixen perquè aquí la noció mateixa de perímetre de seguretat és una completa utopia.

Ara, agafeu aquests tres nivells: els líders, els consellers i els guardaespalles, i multipliqueu-los per cent noranta-tres, el nombre de delegacions nacionals presents en l'Assemblea General. Cadascuna amb la inalterable convicció de trobar-se al centre del món. Fins i tot les illes Tuvalu. Fins i tot el Timor Oriental. I començareu a comprendre per què les Nacions Unides no poden funcionar. Però potser, també, per què no en podem prescindir.

«En aquesta terra hi ha una cosa espantosa, i és que tothom té les seves raons.» Aquí la constatació de Jean Renoir adopta la forma d'una institució que té com a vocació fer que totes aquestes raons es trobin. Però no es tracta d'un procés teòric. L'Assemblea General de l'ONU és, abans que res, un tema de cossos.

Els cossos dels dirigents, acostumats als amplis

espais dels palaus on resideixen habitualment, es troben en l'estretor dels passadissos i les sales claustrofòbiques del Palau de Vidre (que no mereix gaire aquest nom). Els cossos dels consellers, dels xerpes, enfilats en els tamborets, que, en el flux de les fórmules rituals, aguaiten la paraula que els permetrà avançar, malgrat i contra tot. I els cossos dels guardaespalles, a qui s'impedeix fer la seva feina, que s'irriten o es prenen les coses amb calma, corren per no quedar enrere, i xoquen amb altres cossos.

El cos dels poderosos és una entitat abstracta. Submergit en la pompa dels rituals que donen ritme a la seva vida, l'or dels palaus, les sirenes dels seguicis, esdevé un símbol, l'encarnació d'una entitat col·lectiva, la nació, l'Estat. Però per tal que es produeixi la metamorfosi, per tal que un simple cos esdevingui l'encarnació de milions d'altres, necessiten espai: les «dimensions massa considerables per al petit nombre d'hostes», el silenci i el «luxue immòbil» que Flaubert atribuïa a les residències reials.

A l'Egipte antic, els graons que menaven als peus del faraó eren més grans del que calia, per tal que cada persona sentís la seva inferioritat. A Berlín, la cancelleria que va construir Albert Speer per a Hitler es componia essencialment d'un interminable passadís de cent cinquanta metres que els visitants havien de recórrer abans d'arribar al despatx de parets vermelles de sang on els esperava el Führer.

Distància, inaccessibilitat: com més allunyat està

l'individu, més s'imposa el símbol abstracte sobre el cos físic. Però els espais de la seu de l'ONU són massa estrets, s'hi concentren massa poderosos: vuitanta-set caps d'estat l'any 2024, i vint-i-vuit caps de govern, sense comptar els ministres, els ambaixadors, els caps d'organitzacions internacionals, de la Unió Europea, de l'OTAN. En conseqüència, la transfiguració no es pot produir, i queda el cos físic.

Un cop a l'any, l'Assemblea General de les Nacions Unides és el moment en què els homes de poder tornen a esdevenir cossos.

I tots aquests cossos estan en moviment. Corren pels corredors per arribar a l'hora a les cites, o almenys no gaire tard. S'afanyen en els ascensors, perquè si no hi entren es quedaran enrere, sense cap garantia que podran enxampar els altres després. S'obren camí a través dels micros i les càmeres per accedir a la sala atapeïda on potser està succeint alguna cosa. Alguna cosa que podran explicar als seus nets. O, més probablement, alguna cosa que hauran oblidat l'endemà al matí.

O s'esperen o corren, no hi ha terme mitjà. És el ritme de l'Assemblea General, que, d'altra banda, és el de la política diària. És mortalment avorrit: com afirma Woody Allen, el 90% de l'èxit consisteix a estar present. Ser-hi. I, de tant en tant, cal anar-hi corrents.

La hipòtesi suggestiva avançada per Ortega y Gasset d'un origen esportiu de l'estat troba aquí una

confirmació remarcable. El nivell de testosterona és tan elevat que les confrontacions físiques no són rares.

Sobretot perquè, a la pràctica, només hi ha cossos masculins. Menys del 10% dels intervinents a l'Assemblea General són dones. El cap de les Nacions Unides, António Guterres, ho lamenta un cop més en la seva allocució, però és poc probable que la situació es modifiqui a curt termini: la mateixa ONU no ha tingut mai cap dona al capdavant. A més, els homes que es troben aquí no són homes com els altres. Si la política és ben bé la continuació de la guerra per altres mitjans, aquesta activitat té la tendència, a tot arreu, d'atreure els caràcters més violents, els que només troben sentit a la seva vida en la lluita.

Dues delegacions, cadascuna amb el seu cap, els xerpes, l'oficial de protocol, els guardaespalles, l'agent del Servei Secret, penetren en un passadís estret. Cadascuna és el centre del món, té una cita vital i impossible de dur a terme. Corren en sentit invers, xoquen l'una amb l'altra. Cadascuna vol que l'altra s'aparti, cap d'aquells homes està acostumat a cedir el pas, tots estan acostumats a les carreteres tancades a la circulació, a les passarel·les d'honor, als cordons que mantenen tot obstacle a distància. Sorpresa, grans crits, la tensió augmenta, els cossos s'aferren els uns als altres, comencen a empentar-se. Tot d'una, els líders es reconeixen. És Boric, el president xilè, un petit senyalar que mostra una tal determinació en la manera de caminar que de seguida sospites que és incapaç de mou-

re una cadira. Els dos presidents s'abracen. El conflicte s'ha desactivat provisionalment. Cadascú reprèn la cursa.

*

Fa deu anys, mentre acompanyava el president del Govern italià en els seus viatges al voltant del món, havíem inventat un joc estúpid amb el seu portaveu, apassionat com jo per les sèries de televisió. En aquella època es podien distingir tres grans categories de sèries polítiques. La primera, que es podria qualificar d'heroica, comprenia produccions com *The West Wing*, que representava la política com una competició virtuosa entre persones generalment competents i benintencionades. La segona, més obscura, pintava la política com una jungla hobbessianiana en la qual no hi ha ningú innocent, i en què l'única regla és la supervivència. Era la categoria *House of Cards*, molt popular entre els polítics, perquè els representava com a persones maquiavèliques, brillants i sense escrúpols, submergides en una vida apassionant d'intrigues i de cops baixos. I en canvi la tercera categoria, la de sitcoms com *The Thick of It* i *Veep*, del gran Armando Iannucci, mostrava la vida política tal com és: una comèdia d'errors permanent, en la qual hi ha uns personatges, gairebé sempre inadequats per al paper que han de representar, que intenten sortir-se'n, de situacions sempre inesperades, sovint absurdes, de vegades ridícules.

Al final de cada jornada de viatge, Filippo i jo fèiem balanç: quin percentatge de *West Wing*, de *House of Cards* i de *Veep*? El resultat, en general, era un 10% de *West Wing*, un 20% de *House of Cards* i la resta de *Veep*. En aquella època, tot plegat ens feia riure de valent: una manera com una altra d'afluixar la tensió i la fatiga que s'acumulen en aquest tipus de circumstàncies. A més, el primer ministre australià, Malcolm Turnbull, s'hi havia afegit involuntàriament, adoptant per a les eleccions de 2016 l'eslògan «Continuïtat amb canvi», que a la temporada 4 de *Veep* era el lema del personatge principal per a la seva campanya presidencial. «És l'eslògan més buit de significat que se'ns ha acudit», havien explicat els creadors de la sèrie.

Des d'aleshores, cal dir-ho, els temps s'han enfosquit considerablement. L'actualitat ofereix cada cop menys ocasions per riure. En teoria, l'agenda del president francès preveu una trobada amb «l'Excel·lentíssim Senyor Benjamin Netanyahu, primer ministre d'Israel» a un quart d'onze del matí el 25 de setembre. Però, des de fa vint-i-quatre hores, en resposta als llançaments de coets que plouen de forma incessant sobre Israel, l'exèrcit israelià ha llançat una ofensiva de gran abast sobre el sud del Líban. Els morts ja es compten per centenars, i desenes de milers de persones han hagut d'abandonar els seus habitatges per buscar refugi més al nord. Per aquesta raó, s'està replantejant la presència de Netanyahu a Nova York. És difícil venir

a expressar-se a la tribuna de l'ONU al bell mig d'una operació d'aquesta magnitud. Per la seva banda, França demana la convocatòria urgent del Consell de Seguretat, amb la finalitat de treure els Estats Units del seu llarg ensopiment i que facin costat a França a l'hora de reclamar un alto el foc entre Israel i Hezbollah.

L'Iran, enemic implacable d'Israel i gran espònsor del Hezbollah libanès, constitueix una peça essencial del puzzle. Justament, els precursors de la presidència iraniana desembarquen a la saleta de l'oficina de França per inspeccionar l'espai. L'última vegada que els vaig veure va ser arran de l'Assemblea General de 2015, abans de la trobada entre el primer ministre italià i el president iranià. Aquell dia s'havien presentat amb dos ventiladors de la marca Dyson, just abans de l'arribada del seu cap, distès, somrient. L'acord sobre la no-prolifерació d'armament nuclear només era qüestió de poques setmanes, i les relacions entre la República Islàmica i Occident semblava que milloraven.

Aquest cop l'ambient és diferent. No hi ha ventiladors. L'*advance team* inspecciona meticulosament la saleta, a la recerca de no se sap què. Un micròfon? Una bomba? Totes dues coses? La delegació pròpiament dita arriba: el president acabat d'elegir després de la mort del seu predecessor en un accident d'helicòpter, el ministre d'Afers Exteriors, dos consellers, vestits negres, barbes lluent, rostres hermètics.

Com de costum, la trobada es desenvolupa en tres nivells. A la saleta, el president Pezeshkian recita

la lletania que també repetirà a la tribuna de l'Assemblea: vosaltres, occidentals, ens ataqueu per menudesses, us revolteu cada cop que empresonem un criminal a casa nostra i, al mateix temps, permeteu la massacre de milers d'innocents a Gaza i, avui, al Líban... Us hi hauríeu de rebel·lar, no tan sols en tant que dirigents polítics, sinó sobretot en tant que éssers humans.

Mentrestant, a l'exterior, els guardaespalles es lliuren al ballet descrit abans. No obstant, i com passa sovint amb aquests rituals rígids, la bretxa s'obre en el nivell intermedi, el dels xerpes a l'aguait de l'oportunitat que els permetrà reprendre el fil del diàleg. Al terme de la reunió, un dels iranians s'acosta a Emmanuel Bonne, el xerpa del president francès. Es presenta, inicia una breu conversa. Intercanvien targetes de visita. «*Let me give you my mobile number.*» Bonne hi afegeix, a mà, el número de mòbil. Un fil infinitament fràgil s'ha materialitzat des del no-res. Qui sap si desembocarà en alguna cosa.

És el miracle de l'Assemblea General: l'últim lloc on persones que no acostumen a parlar-se ho poden fer. Excepte quan les persones no venen. Les converses bilaterals amb Netanyahu queden oficialment anul·lades. Tot i això, el president de Xipre diu que ha d'arribar aquella nit; sembla que s'hostatgen al mateix hotel. «En general, els xipriotes estan ben informats», comenta el seu homòleg francès, mig irònic, mig optimista.

L'altre espectre que vagareja pel Palau de Vidre és el de Putin. El Tsar no hi és, però el seu ministre d'Afers

Exteriors, Lavrov, retruny des de la tribuna de l'Assemblea General: «L'esperança d'Ucraïna de vèncer Rússia en el camp de batalla és forassenyada, tenint en compte que Moscou posseeix armes nuclears; com es podrà comprovar, tot esforç de l'OTAN per continuar ajudant Kíiv és suïcida.»

El representant permanent de França a les Nacions Unides m'explica les seves trobades amb Vladislav Surkov, l'antic *spin doctor* de Putin que presumia d'artista arran de les primeres negociacions sobre Ucraïna. El personatge que em descriu és fred, molt competent, més brutal del que jo imaginava. «Els altres russos tremolaven quan ell entrava en una habitació, sense que hagués de fer res. Quan plantejàvem la qüestió de l'actitud dels separatistes, que el Kremlin afirmava que no controlava, ell contestava: “No us amoïneu, ja me'n faig càrrec jo.”» En una altra ocasió, el mateix Bonne m'havia descrit el seu Surkov: un negociador brutal, que podia arribar a ser físicament amenaçador, com solen ser els russos de la seva mena, però també brillant, capaç de gestos sorprenents. «Sense ell, només queda la brutalitat», m'havia dit el xerpa amb una punta de recança.

Tres mesos abans de la invasió d'Ucraïna, Surkov, destituït per Putin no feia gaire, publicava un article en el qual quedava tot dit. Tota societat, escrivia aleshores, està sotmesa a la llei física de l'entropia. Per molt estable que sigui, en absència d'intervenció exterior acaba produint el caos a l'interior. Fins a un cert punt, és possible gestionar-ho, però l'única manera

de resoldre definitivament el problema és exportar-lo. Segons Surkov, els grans imperis de la història es regeneren desplaçant més enllà de les seves fronteres el caos que produeixen. És el cas dels romans en l'antiguitat, és el cas —segons l'autor— dels Estats Units en el segle xx. I el de Rússia, «per a qui l'expansió constant no és únicament una idea, sinó la veritable raó existencial de la nostra història».

Com tots els que fan el seu ofici, Surkov no determina els esdeveniments; es limita a afegir-hi una capa de cinisme intel·lectual —«ja que aquests misteris ens superen, fem veure que en som els organitzadors»—, cosa que, tanmateix, no fa disminuir gens l'interès de les seves elucubracions. Tots els que, com ell, han dut a terme el viatge al centre del reactor i accepten dir-ne alguna cosa, per manipuladors que siguin, comparteixen una qualitat, la pertinença, que rarament poden posseir els que observen la màquina des de fora.

Actualment, la primera víctima de l'estratègia sinistra descrita per Surkov és Ucraïna. El president francès es troba amb Zelenski en una reunió bilateral. Aquesta vegada no hi ha lloc per a la trama dels xerpes. El moment potser és el més dramàtic des del principi de la guerra. Els ucraïnesos s'estan quedant sense alè; l'exèrcit rus, que ja ha sofert centenars de milers de pèrdues, avança, indiferent a tot cost humà, i les eleccions dels Estats Units amenacen de fer implosionar una coalició internacional cada cop més incerta.

Ignoro què es van dir els dos dirigents en el bún-

quer del soterrani que acull l'oficina d'Ucraïna. El que sí que sé és que jo no havia assistit mai a una escena com la que es va produir al final de la reunió. Al cap de mitja hora, Macron obre la porta, amb una màscara de cera en comptes de rostre. Fa cara de voler anar-se'n, l'entrevista ha acabat. En aquest moment, Zelenski sorgeix de l'interior. Baixet, musculós, amb el seu uniforme militar que el món ha après a reconèixer, té la cara desfeta, desamparada. Sembla a punt de plorar. Aferra Macron per darrere, li xiuxiueja alguna cosa a l'orella. Una súplica. El president francès es gira, contesta. Els dos homes parlen un minut més, molt tensos, molt a prop l'un de l'altre, sense que ningú els pugui sentir. Finalment, Macron canvia d'expressió, no somriu, però les barres se li relaxen. «És una idea», diu. I deixa Zelenski al llindar de la porta.

Quan el caos supera un cert estadi, l'únic mitjà de restablir l'ordre és identificar un cap de turc. I el cap, sigui qui sigui, sempre és un cap de turc en potència. Tolstoi el compara a «un marrà engreixat per a l'escorxador». Engreixat pels triomfs, per l'obediència dels seus súbdits, pel poder i la fortuna, per ser, de cop, abatut per la mateixa força que l'ha elevat. Desitjo a Zelenski que es pugui escapar d'aquest destí. Però les lleis de la política toleren poquíssimes excepcions.

Els romans, fins coneixedors de l'aspecte tràgic de la política, havien situat la roca Tarpeia al costat del Capitoli. Als traïdors condemnats a mort els llançaven al buit des de dalt, a pocs metres d'on havien

viscut les seves hores de glòria. En els nostres dies, el principi continua en vigor, encara que la tragèdia sovint adopta la forma de la farsa: 10% *West Wing*, 20% *House of Cards*, 70% *Veep*.

*

Recordo dos viatges als Estats Units, fets amb quatre mesos de diferència. Arran del primer desplaçament —era l'octubre de 2016—, el president nord-americà, Barack Obama, havia decidit rebre el seu amic Matteo Renzi per a la seva darrera visita d'estat abans d'abandonar la Casa Blanca. Guàrdia d'honor a l'aeroport, himnes nacionals, autopista cap a Washington tançada a la circulació. Passem la nit a la Casa Blanca. L'endemà al matí, el sol brilla sobre la gran extensió de gespa immaculada: el president nord-americà i la seva dona esperen el president del Govern italià a dalt de tot de l'escala exterior. A cada graó, un soldat en uniforme de gala, tocs de trompetes, dinou salves de canó. Miro Matteo i la seva dona amb un vague sentiment d'irrealitat.

Quatre mesos més tard, ens tornem a trobar en el mateix aeroport de Washington, desembarcant d'un vol regular. El procediment és laboriós. El viatger que m'acompanya, Matteo Renzi, que ja no és primer ministre, sembla sospitós als ulls de l'agent del control de fronteres. Els seus col·legues del servei d'immigració li han denegat l'ESTA, l'exempció del visat a què, en principi, tenim dret tots els posseïdors de passa-

ports europeus. «El fet és que vaig anar a l'Iraq i a l'Iran en tant que primer ministre.» Matteo somriu; la ironia no l'ha abandonat mai.

*

Dit això, en política no només és dolorosa la caiguda: la veritat és que es pateix contínuament. S'ha d'haver nascut per a això. Com aquells peixos abissals, acostumats a sobreviure sota la pressió de milers de tones d'aigua de mar.

Fixeu-vos en aquest home amb la cara una mica vacil·lant, entaulat al menjador de les delegacions, al quart pis del Palau de Vidre, en un àpat ofert per França en honor de la Comunitat del Pacte de París per als pobles i el planeta. Es tracta del nou primer ministre britànic, Keir Starmer. Després de les extravagàncies de Boris Johnson i del curt mandat del primer cap de govern britànic no blanc de la història, vet aquí aquest advocat londinenc, sexagenari i de cabells grisos, educat, somrient, que recorda la frase sobre el rei Lluís Felip: «camina pel carrer, duu un paraigua»...

No es pot dir que hagi tingut un començament fàcil. Planxes, aldarulls, cops pressupostaris i fins i tot un escàndol relacionat amb les seves ulleres, que teòricament li hauria regalat un donant generós. Resultat: dos mesos després del seu triomf electoral, el primer ministre britànic està en el punt més baix dels sondeigs. El fet, diguin el que diguin els populistes, és que la política és un ofici, i dels més difícils. Una acti-

vitat que exposa constantment al risc de fer el ridícul, de passar per un imbècil, sobretot quan un no ho és.

Un dels predecessors de Starmer, Tony Blair, acaba de treure un llibre en què afirma que, en general, els dirigents polítics passen per tres etapes. Primer, quan accedeixen al poder, es mostren receptius, saben que no en saben, miren de comprendre com han d'interpretar el seu paper. Al cap d'un cert temps, es convenen que han acumulat prou experiència, en saben prou per imaginar-se que ho han entès tot. És la fase més arriscada, la de l'hibris: «Ja no tens ganes d'escoltar els altres», escriu Blair, «ets l'amo, qui en sap més que tu?» Només alguns assoleixen la tercera etapa, la de la maduresa, en què s'adonen que la seva experiència no constitueix la suma total del coneixement polític i en què tornen a escoltar els altres. La major part dels líders, escriu Blair, no hi arriben mai.

El problema és que aquesta mena d'existència no permet metabolitzar. La successió d'impulsos exteriors és ininterrompuda; el cervell amb prou feines té temps de reaccionar. Solament un cop acabada l'aventura, el polític té la possibilitat de tornar cap al que ha fet per extraure'n algunes lliçons. Si en té l'aptitud, cosa que cada cop és més rara. I si no ha explotat, com la major part dels peixos abissals quan pugen a la superfície.

*